

**АУДІОВІЗУАЛЬНІ МИСТЕЦЬКІ ПРОЄКТИ ЯК ЗАСІБ
ІННОВАЦІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ СПАДЩИНИ (НА
ПРИКЛАДІ ФІЛЬМУ «СОЛОВЕЙКОВИЙ СПІВ»)**

Соколовська Людмила

викладач-методист,
Житомирський агротехнічний фаховий коледж,
м. Житомир, Житомирська область

У сучасному глобалізованому світі управління культурною спадщиною та її викладання вимагають пошуку інноваційних інструментів, здатних

трансформувати статичні історичні наративи в динамічні освітні та мистецькі продукти. Традиційні підходи до вивчення літератури часто консервують історію в архівних формах, тоді як аудіовізуальне мистецтво має потенціал перетворювати її на живий досвід, апелюючи до «пам'яті-переживання» здобувача освіти [1]. Для сучасної України, яка перебуває в процесі деколонізації культури та переосмислення національних канонів, особливого значення набуває ревіталізація постаті Лесі Українки в освітньому просторі. Відхід від радянського ідеологічного кліше «хворої поетки» на користь образу інтелектуальної європейської мисткині потребує нових медійних форм, прикладом яких став музично-мистецький проєкт «Соловейковий спів». Використання таких розробок дозволяє реалізувати стратегію деколонізації мистецького канону через візуалізацію інтелектуального побуту та аристократизму духу в конкретних історичних локаціях, як-от музейний комплекс «Радомисль». Це створює новий туристично-освітній міф, який апелює до сучасної ідентичності українців і стає актом культурного спротиву в умовах воєнного стану. Таким чином, дослідження механізмів впливу кіномови та академічного мистецтва на формування емоційної пам'яті молоді є критично важливим для модернізації сучасної гуманітарної освіти [2].

Теоретичне підґрунтя дослідження культурної пам'яті та методів її актуалізації, що є фундаментальними для сучасної гуманітарної освіти, закладено в працях Алейди Ассман та Яна Ассмана. Зокрема, концептуальне розмежування «пам'яті-архіву» та «пам'яті-переживання» дозволяє переосмислити роль візуального мистецтва в навчальному процесі як засобу перетворення статичної інформації на живий досвід.

Питання модернізму, інтелектуальної ідентичності та деконструкції радянських міфів навколо постаті Лесі Українки ґрунтовно проаналізовані в роботах Тамари Гундорової та Оксани Забужко, які наголошують на необхідності повернення «шляхетського» виміру української культури та подолання ідеологічної редукції, яка десятиліттями створювала відсторонений образ поетки [2]. Водночас потенціал кінотуризму та аудіовізуальних програм як

інноваційних інструментів управління регіональною спадщиною та засобів неформальної освіти в Україні, зокрема на прикладі Житомирщини, у контексті подій 2024 – 2026 років ще не був предметом системного наукового аналізу. Використання мистецьких медіаторів для формування екранного образу локації та емпатичного зв'язку з історичною постаттю відкриває нові перспективи для модернізації змісту гуманітарних дисциплін.

Метою статті є дослідження функціонування музично-мистецького фільму «Соловейковий спів» як інноваційного інструмента в системі гуманітарної освіти та засобу актуалізації культурної спадщини через синтез вокального мистецтва, архітектурного простору та сучасної кіномови. Для досягнення поставленої мети передбачається вирішення таких завдань:

- проаналізувати роль аудіовізуальних творів у формуванні емоційної пам'яті та емпатичного зв'язку між сучасним здобувачем освіти та історичною постаттю;
- обґрунтувати значення вибору автентичних локацій для візуалізації інтелектуального середовища та аристократизму українського модерну;
- розкрити потенціал мистецького фільму як стратегії деколонізації літературного канону та подолання ідеологічних стереотипів навколо постаті Лесі Українки;
- визначити ефективність використання професійного академічного мистецтва як методу трансляції національних цінностей у контексті неформальної освіти та культурного спротиву.

Реалізація мистецького проєкту «Соловейковий спів» стала знаковою подією для Житомирського регіону, продемонструвавши потенціал об'єднання академічного вокалу та автентичної локації – музейного комплексу «Радомисль». З погляду інноваційної освіти вибір цієї локації є стратегічно важливим: будівля млина 1902 року, зведена на фундаменті папірні XVII століття, виступає матеріальним свідком епохи. Це дозволяє перетворити об'єкт спадщини на динамічний освітній простір, де архітектурний код підсилює сприйняття елітарності української культури. Використання природної акустики кам'яних

залів замку для виконання романсів на вірші Лесі Українки сопрано Галиною Довбиш дозволило створити унікальний аудіовізуальний продукт.

Для сучасного здобувача освіти такий підхід забезпечує ефект імерсивності, що реалізується через кілька ключових функцій. Зокрема, когнітивна функція забезпечує візуальну фіксацію архітектурних особливостей, що робить об'єкт спадщини впізнаваним. Емоційна функція створює емпатичний зв'язок з історичною постаттю через естетичне переживання музики та світла. Виховна функція полягає в тому, що запис вокалу безпосередньо в інтер'єрах замку фіксує унікальний звуковий ландшафт, а це стимулює інтерес до живої історії.

Мистецький проєкт пропонує методику емоційної десакралізації: замість статичної біографії глядачеві пропонують музичну стрічку, що відтворює внутрішній світ мисткині. Це дозволяє актуалізувати спадщину для покоління, яке потребує естетичного переживання як основи для засвоєння знань. У межах освітнього процесу використання фільму дозволяє реалізувати такі методичні завдання: трансформація сприйняття через відхід від радянського ідеологічного кліше «хворої поетки» на користь образу інтелектуальної європейської мисткині; візуалізація контексту шляхом розкриття аристократизму українського модерну через поєднання високого мистецтва та історичного простору; актуалізація цінностей через використання фільму як засобу «м'якої сили» та культурного спротиву в умовах воєнного стану [4].

Використання таких напрацювань дозволяє реалізувати стратегію деколонізації мистецького канону через візуалізацію інтелектуального побуту в конкретних локаціях. Це створює новий туристично-освітній міф, який апелює до сучасної ідентичності українців [2]. Таким чином, фільм стає і навчальним матеріалом, і засобом формування суб'єктності української культури в освітньому процесі.

Дослідження музично-мистецького проєкту «Соловейковий спів» дозволяє стверджувати, що використання аудіовізуальних засобів та кінотуризму є потужним інструментом інноваційної освіти та ефективного управління

культурною спадщиною. Поєднання високого мистецтва (академічного вокалу) з автентичними локаціями, такими як музейний комплекс «Радомисль», створює унікальний імерсивний досвід для глядача. У контексті сучасної гуманітарної освіти та впровадження нових методичних підходів такий доробок забезпечує трансформацію навчання через перехід від пасивного споглядання статичних архівних форм до активного співпереживання через емоційну пам'ять, що робить вивчення літератури динамічним процесом. Також реалізується методична десакралізація, що дозволяє подолати дистанцію між сучасним здобувачем освіти та класиком шляхом відтворення внутрішнього світу мисткині через музичну стрічку замість сухого викладу біографії.

Цей твір сприяє деколонізації свідомості через успішне переосмислення національного канону та очищення образу Лесі Українки від радянських ідеологічних нашарувань. Водночас відбувається формування ідентичності шляхом візуалізації українського модерну як органічної частини європейського культурного простору, що є критично важливим для виховання суб'єктності молоді. Зрештою, забезпечується культурний спротив: збереження та трансляція національних цінностей під час війни перетворює мистецький продукт на дієвий засіб «м'якої сили».

Отже, мистецький проєкт «Соловейковий спів» демонструє, як синтез професійного мистецтва та екранної комунікації повертає культурну спадщину в актуальний освітній обіг, роблячи її емоційно привабливою та зрозумілою для сучасного споживача.

Список використаних джерел

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті / пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічевої, О. Юдіна. Київ: Ніка-Центр, 2012. 440 с.
2. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. Київ: Критика, 2009. 448 с.
3. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. Київ: Комора, 2022. 640 с.

4. Кінотуризм як різновид економічної діяльності та інструмент популяризації територій: монографія / за ред. В. Г. Герасименка. Одеса: ОНЕУ, 2021. 215 с.

5. Музично-мистецький проєкт «Соловейковий спів»: офіційні матеріали до прем'єри. Житомир: Житомирська обласна філармонія ім. С. Ріхтера, 2026.